

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Науково-дослідна група:

Ткаченко І.П.

канд. екон. наук, доцент

Дніпровський державний технічний університет, Україна

Козачок А.С.

магістр

Дніпровський державний технічний університет, Україна

Ткаченко А.І.

студентка, кафедра фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет, Україна

У зв'язку з тим, що однією з найважливіших проблем сучасності є необхідність дослідження питань соціальної безпеки як складової національної економічної безпеки та забезпечення національних інтересів. Вибір адаптивної форми моделі соціальної політики має виконувати забезпечення свободи соціального вибору різних верств населення та позитивного впливу соціальних процесів на економічний розвиток країни, а таким чином, підтримувати достатній рівень забезпечення фінансової безпеки людини в системі національної економічної безпеки.

Питання побудови ефективної соціальної політики розглядаються в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Разом з тим, глибоке дослідження теоретичних питань соціальної й економічної діяльності не завжди дозволяє розробити дієві рекомендації щодо ефективної реалізації соціальної політики в умовах безперервного розвитку економічної системи [1] та необхідності забезпечення національної економічної безпеки.

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки, без забезпечення якої неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною. Водночас майже відсутній аналіз взаємозв'язку й взаємообумовленості фінансової безпеки та системи національних інтересів [2]. Забезпечення економічної безпеки національної економіки є необхідною умовою реалізації приватних і державних економічних інтересів, запорукою еволюції економічної системи та вдалого позиціонування держави на глобальній економічній арені. Україна нині перебуває у стані, коли вплив економічних і фінансових загроз на стан економічних процесів набув свого апогею через політичну кризу, військові дії на Сході країни та соціальну невірноваженість у суспільстві. З огляду на це, набувають актуальності спроби науковців запропонувати заходи посилення рівня фінансової захищеності і населення, і бізнес-структур, і держави загалом від дестабілізуючих факторів економічної природи походження [3]

Соціальна безпека, так само як і економічна безпека, нерозривно пов'язана із категоріями національних потреб і національних інтересів. Фінансова

безпека людини - це важлива складова частина соціальної і економічної безпеки держави, центром якої є людина та її потреби, якість задоволення яких впливає на соціально-економічний розвиток держави та її соціальну безпеку.

Нааявність загроз фінансовій безпеці стримують розвиток економіки і як наслідок, призводять до зростання соціальної напруженості. Забезпечення фінансової безпеки безпосередньо впливає на політичне життя суспільства, реалізацію економічної політики, виконання соціальних програм, зміцнення обороноздатності та безпеки держави, вирішення екологічних проблем. [4, с. 45]. Комплексна реалізація структурних перетворень в економіці України є неможливою без активізації регулюючих заходів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів кожної людини. Дані заходи мають сприяти процесу забезпечення стабільної життєдіяльності суспільства, досягнення соціальної злагоди та соціальної цілісності, належного рівня добробуту населення.

Конституцією України (ст. 1, 3) як соціальної держави визначено найвищими соціальними цінностями людину, її життя, честь і гідність, недоторканість і безпеку та встановлено зміст і спрямованість діяльності держави на забезпечення гарантій прав і свобод людини. Враховуючи зазначене, можна надати наступне визначення соціальної безпеки як важливої складової економічної безпеки держави - це такий стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний та якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [5].

Соціальна безпека, як складова економічної безпеки, пов'язана із категоріями національних потреб і національних інтересів. В свою чергу, високий рівень соціальних гарантій кожної держави є основою суспільного добробуту та головною метою її фінансової політики.

Основним критерієм оцінки ефективності соціальної політики і рівня життя населення та індикатором стану фінансової безпеки людини є розмір оплати праці (трудового доходу) працюючих. Одним із важливих індикаторів рівня життя працюючого населення є показник реальної заробітної плати.

Діапазон співвідношення між прожитковим мінімумом та мінімальною заробітною платою за період з 2004 по 2009 рік (0,612-0,904) та з 2010 по 2016 роки (1,05 – 1,07) не відповідав не тільки стандартам Європейського Союзу (коли мінімальна заробітна плата має перевищувати прожитковий мінімум не менше, ніж у 1,5 рази – до 01.12.2016 року це співвідношення не відповідало вимогам), а й чинному законодавству України, де зазначено, що мінімальна заробітна плата повинна бути більшою за прожитковий рівень. З 01.01.2020 року мінімальна заробітна плата встановлена на рівні 4723 грн., а прожитковий мінімум – 2102 грн. Мінімальна зарплата в країнах Єврозона коливається в межах 500-1400 євро і протягом останнього десятиліття суттєво зростає.

Станом на 01.12.2019 року співвідношення між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом досягло рівня 1,98 та заплановано на 01.01.2020 року на рівні 2,25. Наприкінці 2017 року 47,4% населення отримувало доходи нижчі від мінімальної зарплати, наприкінці 2018 року 48,2% населення отримувало доходи нижчі від мінімальної зарплати. Однак, не дивлячись на штучну "оптимізацію" співвідношень розмірів мінімальної зарплати та прожиткового мінімуму у 2017-2019 роках, майже половина

населення країни отримує середньодушові еквівалентні загальні доходи у місяць, меншими від мінімальної заробітної плати.

Нині заробітна плата втратила свої основні функції - стимулюючу, відтворювальну і регулюючу. Навіть активна праця громадянина на благо суспільства не забезпечує йому належного рівня життя. Економіка, що базується на низькій вартості робочої сили, не забезпечує високих стандартів споживання, процесів нагромадження, якісного відтворення робочої сили. За таких умов стримується й розвиток житлово-комунальної та соціальної сфер, зокрема формування страхових фондів, ресурсів пенсійного забезпечення та освіти. Кожний четвертий найманий працівник в Україні перебуває за межею бідності. Такому ганебному явищу, як бідність серед працюючих, просто немає виправдання з точки зору елементарної людяності.

Згідно оцінки експертів ООН, близько 80% наших громадян живуть за межею бідності. Тобто витрачають до 5 доларів на день. Основна частина доходів більшості українських домогосподарств йде на купівлю продуктів харчування. Про інші категорії витрат, доступні громадянам у більшості розвинених країн – поїздки за кордон на відпочинок, регулярне культурне дозвілля, купівля авто, нерухомості – більшість українців навіть не мріють.

Загрози фінансовій безпеці людини, які виходять із різних сфер суспільного життя або ж зароджуються, безпосередньо, у соціальній сфері, можуть стати катализатором соціальних катастроф в залежності від темпів нарощування несприятливих тенденцій і процесів в соціальній структурі і відносинах суб'єктів, фінансовому забезпеченні життєдіяльності людей.

На фоні стійкого падіння рівня життя переважаючої частини населення відбувається поляризація доходів, що призвело до виникнення абсолютно нового явища - соціального розлому українського суспільства, яке, в свою чергу, послуговується чинником для загострення політичної і криміногенної ситуації. Крім того, суттєву загрозу фінансовій безпеці особистості становить проблема безробіття в Україні. У грудні 2019 року в Україні було офіційно зареєстровано 338,2 тис. безробітних, що на 49,3 тис. більше (на 17%), ніж у листопаді 2019 року (288,9 тисячі). Кількість вакансій у грудні скоротилася до 59 тис. (на 27%, в листопаді кількість вакансій становила 80,9 тис.), а навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію становило 6 осіб (у листопаді - 4 людини). Більшість безробітних в останньому місяці 2019-го традиційно в місті - 176 тис. (сільське населення - 162,2 тис. осіб).

Слід зазначити, що система пільг і допомог у вітчизняній практиці, на жаль, також створює певні загрози фінансовій безпеці особистості. Так, через підвищення тарифів на послуги ЖКГ кількість субсидій зросла на дві третини. Як наслідок - пільги, допомоги та субсидії поглиблюють диференціацію в доходах, а дані про кількість сімей, що одержують житлові субсидії, насправді засвідчують про неприпустиму для цивілізованої країни частку бідних і злиденних у складі населення. Погіршення умов життя обумовлює зростання смертності з соціальних причин.

Низький рівень соціальної безпеки свідчить не лише про неблагополуччя в суспільстві, а й про стійку тенденцію до його деградації. Дані соціологічних досліджень свідчать, що у підлітків змінюються життєві орієнтири - падає

авторитет робітничих професій, знань, науки. Знижується прагнення отримати не тільки вищу освіту, а й освіту взагалі. Для підлітків пріоритетною життєвою ціллю стає досягнення багатства будь-якими засобами. Суспільство не зупиняється в своєму русі, а набуває стану глибокої депресії.

Крім того, збройний конфлікт на сході України негативно вплинув на рівень добробуту населення, соціальні та економічні умови розвитку Луганської та Донецької областей і соціальну структуру країни, що призвело до виникнення нових вразливих груп населення.

Зубожіння населення було і залишається одним із чинників, що обумовлюють дефіцит фінансового капіталу, який гальмує подолання кризи неплатежів та інвестиційну активність. Знецінення заощаджень на інфляційні процеси, недовіра до уряду, різке зниження реальної заробітної плати та доходів на душу населення мінімізували споживчий попит, що є важливим джерелом поповнення обігових коштів і надання кредитів підприємцям, змінили форми заощаджень громадян. Нормою стала практика вивозу швидко зароблених великих капіталів за кордон, тобто «втеча капіталу».

Отже, фінансова безпека людини - це важлива складова частина соціальної і економічної безпеки держави, центром якої є людина та її потреби, якість задоволення яких впливає на соціально-економічний розвиток держави та її соціальну безпеку. Головною пріоритетною метою соціальної безпеки є захист життя, здоров'я, добробуту, прав і свобод людини. Таким чином, соціальна безпека як важлива складова економічної безпеки держави - це такий стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний та якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Список використаних джерел:

1. Корецька, С.О. (2010). *Механізми формування соціальної політики України в ринковій економічній системі* (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук). Донецьк.
2. Барановський, О.І. (2000). *Фінансова безпека в Україні (Методологія Оцінки та механізми забезпечення)* (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. Наук). Київ.
3. Ткаченко, І.П. (2019). Пріоритети удосконалення грошово-кредитної політики в системі зміцнення фінансової безпеки України. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*, № 19, 43 - 53.
4. Медвідь, М.М. (2008) *Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області)* : (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук) Полтава.
5. Мігус І.П., Срібна В.В. & Цікало О.Ю. (2013). Діагностика соціальної безпеки Черкаської області в контексті економічної безпеки України. *Ефективна економіка*, № 6. Вилучено з <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2215>